ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2016/HC-A/541
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޢަލީ މޫސާ / ހ.އާސިޔާނާ، ސ.މީދޫ
- **އިސްތިއުނާފުހުށަހެޅުނު ފަރާތް:** ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކްޑިވެލޮޕްމަންޓް)
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** އެއްބަސްވުމާމެދު ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހެޅި މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމް

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ނިމުނު ތާރީޚް: 02 ޖުމާދަލްއޫލާ 1442 / 17 ޑިސެންބަރު 2020

ހައިކޯޓަށް ޤަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީއަށް ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 01 ސަފަރު 1438 / 01 ނޮވެމްބަރު 2016

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 2301/Cv-C/2015
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** އެއްބަސްވުމާގުޅޭ ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 17 ޑިސެމްބަރު 2015
- **ނިންމުނު ތާރީޚު:** 31 އޮގަސްޓު 2016

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ނިންމުން: (މިގަރާރަށް ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ އާއި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ތާއިދުކުރައްވައިފައެވެ.)

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްނޫން ކަމަށްބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ސ. އާސިޔާނާ، އަލި މޫސާ (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A065018) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ މައްސަލައެކެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތަކީ، ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް) އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ ދަޢުވާ

2. އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ ދަޢުވާގެ ސިފަ ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

> "މި ދަޢުވާއަކީ، ސ. އާސިޔާނާ / ފޭދޫ އަލި މޫސާ އަދި ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓް) އާ ދެމެދު 2009 އޮގަސްޓް 06 ވަނަ ދުވަހު ވެވުނު އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފަށް ދައުލަތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވާތީ، ދައުލަތުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެސްފައިވާތީ [illegible] ދުވަސް އެކުލަވާލެވިފައި [illegible] [illegible] ގެއްލުމުގެ ދައުލަތުން އަދާކުރުމަށް [illegible] ދައުލަތުގެ މައްޗަށް އަންގާ [illegible] ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް އެދި ކުރާ ދަޢުވާއެކެވެ.[1] މި [illegible] [illegible] [illegible]."

3. އަދި އެ ދަޢުވާގައި ބުނެވިފައިވަނީ،

> "ދަޢުވާ، އިސްލާމް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސ. އާސިޔާނާ

---

[1] ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ ދަޢުވާ ޕޭޖުގެ 7 ވަނަ ނަންބަރު

/ މާލެ، އަލި މޫސާ (ދރރދ ނަންބަރު A065018) އެދިފައިވާ ފަދައިން، ހ. އާސިޔާނާ / މާލެ، އަލި މޫސާ އަދި ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަންމަންޓް) އާ ދެމެދު 2009 އޯގަސްޓު 06 ވަނަ ދުވަހު ވެވުނު އެއްބަސްވުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ޚިލާފުވެފައިވާ ކަމުން ފުރިހަމަކޮށްފައި، އެއްބަސްވުމަށް ޢަމަލުކޮށް އެއްބަސްވުމާ ގުޅިގެން އަދާކުރަން ދިވެހި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް އަންނަނިވި ކަންކަން ކުރުމަށް ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށް." މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހެޅުނު ނުކުތާތައް

4. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ބާޠިލުކޮށް އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްނޫންކަމަށްބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅީ ހ. އާސިޔާނާ، އަލި މޫސާގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފަކީ ބޭނުން ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ސަރކިއުލަރގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ؛

4.1 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ އާއި

4.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 2010/13 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް އެއްވެސް ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިނުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުގެ އެދުން

5. އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކޮށްދީ، އެއްބަސްވުން ދައުލަތުން ބާޠިލުކުރަން އެނގޭ އެއްގޮތްވާ ބާޠިލު އެއްބަސްވުމުގެ ކަންކަމަށް ދައުލަތަށް ދަރަނިވެރިވާ ދެފަރާތުގެ އެއްބަސްވުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ގޮތުގެ މަތިން ދެފަރާތުގެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރިނަމަ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައުލަތުން

އަވަސް އަނބުރާ ދައުވާކުރި ފަރާތް ހުށަހަޅާފައިވާ އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޫކުރަންޖެހޭ 15 ހަފްތާގެ ބިން ހަވާލުކުރަން ދޫކުރަންޖެހޭ އިތުރު ބިން ދައުވާކުރިފަރާތަށް ދޫކުރުމަށް، މިފަދަގޮތުން ފައިސާކޮށްދިނުމަށް ބޭނުންވާކަމަށެވެ. އަދި ދައުވާލިބޭ އެއްބަސްވުން އަވަސް އަނބުރާ އިޢާދަކުރުން ބާޠިލުކުރުމަށް، އެއްބަސްވުން ނުވަތަ ގެއްލުން ދޭން ސަރުކާރުން ރިކަވަރީ ގެއްލުން ލިބުނުކަން އެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދައިދިނުމަށްޓަކައި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅަމެވެ."[2] މިފަދައިން ކަމަށް އެދިފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުގެ ޙުއްޖަ

6. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/23 ގެ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުމަށްފަހު ބަޔާންކުރާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) 9 ވަނަ ނަންބަރަށާއި، އިސްލާމް ބަޔާންކުރާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުން ހުކުމްކުރެއްވި ޚިލާފަށް އެއްބަސްވުމުގެ ވެފައިވާކަމަށް، އަދި ކަމެއް އެއްބަސްވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް ދިނުމަށް ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ބާޠިލުކުރަން އެދޭކަމަށެވެ. އަދި މި ނުކުތާގެ ބަލާއިރު ޙުއްޖަ ހޯދުމުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ހުކުމްތަކުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

7. ޤާނޫނު ނަންބަރު 2010/13 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނު)ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުން އެއްވެސް ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުވާކަމަށްބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގެ ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ރިޕޯޓުގެ ފަރަކުރުމުން ނުހަރަކާތްތަކުގެ 3ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) ގެ ދަށުން ފުރުސަތު (ސަފްހާ 17) ގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1124/Cv-C/2015 ޝަރީޢަތުން ނިމުމަށްފަހު، އެ ޝަރީޢަތުން ސިވިލް ކޯޓުން އެއްވެސް ވަކަލާތު ރިޢާޔަތްކުރައްވާފައިވާކަމަށް

---

[2] އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 10 ވަނަ ނަންބަރު

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށް މި ނުކުތާއާ ގުޅޭ ތަފުސީލުތައް ޖަވާބު ފޮތުގައި ބަޔާންކޮށް އެކަމާދެކޮޅު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކަވާފައިވިއެވެ.

އިސްތިއުނާފުރައްދުވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

8. އިސްތިއުނާފުރައްދުވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"ވީމާ، މަތީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އެކުން ގުޅުމުން، ދައުލަތުން އެދޭ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ވަސިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމުގެ ބައެއް ގުޅުން ތަރުތީބު ނުބެލެވުމަށް ކަނޑައެޅުއްވުމަށް، އިސްތިއުނާފުރައްދުވާ ބަޔާން ނުބެލުއްވުމަށް، ފައިސާއިން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުލިބޭގޮތަށް މި މައްސަލަ ނިންމަވައިދެއްވުމެވެ."[3]

މި ފަރާތުން އެދިގެން ދެއްވެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކުގެ ސަބަބުން ދިރާސާކުރުމަށް ބަލާލެވުނު ކަންކަން

އެއްބަސްވުމުގެ ޙަޤީޤަތް

9. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފުރައްދުވާ ފަރާތާ ދެމެދު 2009 އޮގަސްޓް 06 ވަނަ ދުވަހު ވެވުނު އެއްބަސްވުމަކީ ލިޔުމުން ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމެއްކަން އެނގެން އޮތެވެ. އެގޮތުން، "އިންޖިނިއަރިންގ ޚިދުމަތް ކޮންޓްރެކްޓް އެގްރީމަންޓް" ގެ ނަމުގައި ސޮއިކުރައްވާފައިވާކަން އެނގެއެވެ. މި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންނަކީ ބާރުއަޅާ، އެއްބަސްވުމުގެ ދެފަރާތުން މިހުރިހާ ފެށިގެން ފަރާތަށް އަދި މާލޭ އެވެ. އެއީ ފަރާތެވެ. އަދި މިހުރިހާ ލިބިގެންވާ ފަރާތް މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ކޮންސްޓްރަކްޝަން އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓް (މިހާރުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ)އެވެ.

---

[3] އިސްތިއުނާފު ރައްދުގެ ޖަވާބު ހުށަހެޅުއްވި ލިޔުމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު

10. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ސަރަހައްދު (ހއ.އާއި ރ.އަތޮޅު)ގައި ދަތުރުފަތުރުގެ ޚިދުމަތް ހިންގުމެވެ. މިއެގްރިމެންޓްގެ މުއްދަތަކީ 50 (ފަންސާސް) އަހަރެވެ. އަދި މި އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްސަދަކީ، އަމިއްލަ ޚަރަދުގައި ފަރުމާކޮށް، އުފައްދާ، ހިންގާ، ބަލަހައްޓާ، ތަރައްޤީކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] ރިކުއެސްޓް ފޯ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރް.އެފް.ޕީ)ގެ 4.2.1 ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެއްބަސްވުމުގެ ސްކޯޕް އޮފް ވާރކް ނުވަތަ މަސައްކަތުގެ ތަފްސީލަށް އެޕެންޑިކްސް އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބްސިޑީ[1] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައިވާކަން އެނގެއެވެ. މި ދަޢުވާގެ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައިވާކަން އެނގެއެވެ. މިގޮތަށް އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] ވާ ސަރަހައްދުގެ ތަފްޞީލެވެ.

11. ކޮންޓްރެކްޓަކީ ދެފަރާތެއްގެ ދެމެދުގައި ނުވަތަ ދެފަރާތަށްވުރެ ގިނަ ބައެއްގެ މެދުގައި އެއްބަސްވުމަކަށްވާއިރު އަދި އެ އެއްބަސްވުމަކީ ޤާނޫނު [illegible] ނުވަތަ ޤާނޫނު [illegible] އެއްބަސްވުމަކަށްވާން ވާޖިބުކަން އެނގެން [illegible][4] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެން ނެތެވެ.

12. މިދަޢުވާގެ ދެފަރާތުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށް، މި ކޮންޓްރެކްޓަކީ، ކޮންޓްރެކްޓުގެ މުއްދަތަކީ، ސަރުކާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ނުވަތަ ބިނާކޮށް) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި

---

[4] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 (ކޮންޓްރެކްޓުގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާ

މުޅި ކޮންޓްރެކްޓަށް ބަލާއިރު މިއީ ސަރުކާރުން ކަމެއް ކޮށްދިނުމާ (ޕަބްލިކް ވަރކްސް ކޮންޓްރެކްޓް) ބާވަތުގެ ސަރވިސް ފޯމަށް ކޮށްފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓެއް (ހުށަހެޅުމުގެ ދިރުމަތިގެ) އެކުލަވާލެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ކަމަށް ނަގަން އެނގެއެވެ.[5]

އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު

13. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ފޯމުގަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އެ ނުކުތާގައި ލައިގަނޑު ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައުލަތުން އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމްތައް އަދާކޮށްފައިނުވާކަމަށް ބުނެ، ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަށް އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް، ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރުން ދައުލަތުގެ ބިޑަށް ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރުން ދައުލަތާއި ހ. އާސިޔާނާ / އަލީ ވާސް (ދައުލަތުގެ ވަކީލު) އަދި ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް) (ދައުލަތުގެ ވަކީލު) އާ ދެމެދު 2009 އޮގަސްޓް 06 ވަނަ ދުވަހު ވެވުނު އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފަށް ދައުލަތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވާތީ، ދައުލަތުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނެސްފައިވާ ގޯނާ ހިލާފުކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި، ދެފަރާތް ދެމެދު އެކުލަވާލެވުނު އިސްވެ ދެންނެވުނު އެއްބަސްވުމަށް ރުޖޫޢުވެ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތުގެ މަތިން އަމަލުކުރުމަށް ދިވެހި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް އަންގާ އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާ ބޭނުން ހުށަހެޅި ދައުވާއެއްކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެދައުވާގައި ބަލާފައިވަނީ، ދައުލަތުން އެއްބަސްވުން ބާތިލުކޮށްފައިވަނީ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތުން ތޯ ނުވަތަ ނުހުއްދަކަން އެނގެންއެވެ.

14. އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ރިކުއެސްޓް ފޯ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރް.އެފް.ޕީ) ގެ 6.4.1 ވަނަ ނަންބަރުގައި، ހިފެހެއްޓުމުގައި އެންމެ މަދު މިންވަރުގެ ގޮތުގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓް އިން އެޕްރޫވްކޮށްފައިވާ ޖައިޑްބުކް އެއްގޮތަށް ދަޢުވާކުރުމުގެ ހިފުމުގެ

---

[5] [illegible]

ދެމުންގެންދަންވާނެކަމާއި، އަދި ހިދުމަތް ދިނުމަށް ބޭނުންކުރަންޖެހޭ އަސާސީ ފެރީއަށް ހުރިހާ ވަގުތެއްގައިވެސް ހިންގަންވާނެކަމާއި އަދި އެފަދައިން ނުހިންގާނަމަ، އެކަން މިނިސްޓްރީއަށް އަންގަންވާނެކަން އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ރިކްއެސްޓް ފޯ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރް.އެފް.ޕީ) 6.11 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

15. ވަގުތުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވޭނެ ހާލަތްތައް އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ރިކްއެސްޓް ފޯ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރް.އެފް.ޕީ)ގެ 6.32.1 ގެ (d) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ފޯސްމެޖަރ ހާލަތެއް [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5 (ފަހެއް) ދުވަހުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން ވަގުތުން ބާޠިލުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

16. [illegible] 22 ޖޫން 2015 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 22 ޖޫން 2015 ވަނަ ދުވަހުގެ 12:00 ގެ ކުރިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ރިކްއެސްޓް ފޯ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރް.އެފް.ޕީ) ގެ [illegible] 6.32.2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ނަންބަރު 101-EP/PRIV/2015/1669 (28 މެއި 2015) ސިޓީން އަދި މޫސާއަށް އަންގާފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ.

17. އިސްތިއުނާފުކުރުމުން [illegible] އަދި މޫސާގެ ހަވާލުން އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ޚިދުމަތް ދޫކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ރިކުއެސްޓް ފޯރ ޕްރޮޕޯސަލް (އާރ.އެފް.ޕީ)ގެ 6.32.1 ގެ (d) ގެ ދަށުން 23 ޖޫން 2015 ދުވަހުން ފެށިގެން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކޮށްފައިވާކަން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަންމަންޓް (މިހާރުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް [illegible])ގެ ނަންބަރު 101-AF/PRIV/2015/1836 (23 ޖޫން 2015) ސިޓީން އަދި މޫސާއަށް އަންގާފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ.

18. އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގައި އަމަލުކުރަން ވަކި ގޮތްތަކެއް އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނިފައިވާނަމަ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރި [illegible] ނުވަތަ [illegible] ކަނޑައެޅުމުގައި ބަލަން ޖެހޭ، އެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވިފައިވަނީ އެ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމުގައި އަމަލުކުރަން ޖެހޭ ގޮތް އެ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިތަކުން އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އަމަލުކުރުމަށްވާތީ ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ. މިގޮތުން، ބަލާއިރު ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމުގައި އެކަންކަން ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާމެދު ސަމާލުކަމުން ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާ ގޮތް

19. ދަށު ކޯޓުތަކާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުގެ ނިންމުންތަކަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ހައިކޯޓުގެ ބެލުންތަކުގެ ތެރޭގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ކޯޓު ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލުގެ ނިންމުން ބާޠިލުކުރެވިދާނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށްކަމަށް [illegible] ސަބަބުތަކާ ހުރުން ނުވަތަ ޤާނޫނު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ކުށެއް ހިނގާފައިވާކަމަށް [illegible] ކަންކަން [illegible] އެނގެންއޮތެވެ.[6]

---

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ

20. ދައުލަތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ތަޢާރުފީ އިޖްތިމާޢީ އަދާކުރަންވާ ކަމަށް ބުނެ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން، އެއްބަސްވުން ޝާމިލުކުރާ ކަމަކަށްނުވާތީ، އެއްވެސް ދައުލަތާއި ހަމަހަމަޔަކުވާކަން އެނގޭކަން ނެތެވެ. އަދި އިތުރުން، އެގޮތަށް އެއްވެސް މައްސަލަތަކާއި ހަމަހަމަޔަކުވެސް ނިންމާކަމެއްގައި ކަމީ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިހުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.[7]

21. އިސްތިއުނާފު ބިނާކޮށްފައިވާ ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ މައްސަލަ ބަލާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ[8] 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ގޯތިގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި އެޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާއާއި 4 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެކަށައަޅާ ބިންބިން ހިމަނައި، އެޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ކަމާބެހޭ މިނިސްޓްރީއަށް ހަވާލުކުރެވޭ ބިން، އެމިނިސްޓްރީއަކުން ދޫކުރަންވާނީ، މި ޤާނޫނާއި، އަދި ބޭނުންތަކާއި، ކަންކަމަށް އެކަށައަޅާ ބިންބިމާބެހޭ ޤާނޫނުތަކާއި، މި ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، އެމިނިސްޓްރީއާއި ބިން ދޫކުރާ ފަރާތާ ދެމެދު، ލިޔުމަކުން ކުރާ އެއްބަސްވުމެއްގެ ދަށުންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެމާއްދާގެ (ށ) ގައި އެމާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ބިމާއި ދޫކުރާ ފަރާތާއި އެބިމާއި ބޭނުންކުރާކަމީ، އަދި އެބިމަކީ ބަދަލުކޮށްގެން މުޢާމަލާތްކުރުމުގެ ހައްގު ދިނުމަށް، އެ ޤާނޫނާއި، ބިންދޫކުރާ ފަރާތާއި ކަންކަމުގައި އެކަށައަޅާ ބިންބިމާބެހޭ ޤާނޫނުތަކާއި، އެ ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، އެފަރާތަކާއި އެބިމާއި ދޫކުރާ މުއްދަތަކަށް، އެބިމާއި ދޫކުރާ އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

22. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގެ 09 ވަނަ ނަންބަރުގައި ".....އިމާރާތްކުރުމަށް އެކަށައަޅާ ބިންބިން ހިމަނައި ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބޭނުންތަކާއި ކަންކަމަށް އެކަށައަޅާ ބިންބިން ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބޭނުންތަކާއި ކަންކަމަށް އެކަށައަޅާ ބިން ހަވާލުކުރެވޭ މިނިސްޓްރީއަކުން އެބިން ދޫކުރަންވާނީ އެއްޗެ ޤާނޫނާއި ނުވަތަ ގަވާއިދުތަކާއި އިސްތިސްނާ ނުކުރާ ހިނދު، މިނިސްޓްރީއާއި

---

[7] 23 ނޮވެމްބަރު 2020 ގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

ބަންދުކުރެވޭ ފަރާތް ދެފުށް ބިލުމަކާނު ކަށަވަރު އެގްރީމަންޓްގެ ދަށުންނާއި، އެގްރީމަންޓަކީ ބިލްޑިން އޮންނަންޖެހޭ ސަރަހައްދު އެގްރީމަންޓްތަކާއި، އަދި އެއްވެސް ކޮށްގެން ސިވިލް އެގްރީމަންޓްތަކުންނާއި ޤާނޫނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ދަޢުވާ 9 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ސަރުކާރުން އެކަށައިން އެއްބަސްވުމަކުން..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

23. ޝަރީޢަތަށް އިސްބާތުވާ ގޮތުގައި މިމައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ކަމަށްވާ ރ. އަދި ރ. އަތޮޅުގައި ދަތުރު ފަތުރުގެ ހިދުމަތް ދިނުމަށް އަދި މޯލްޑިވްސް އާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓް (މިހާރުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް) އާ ދެމެދު 06 އޮގަސްޓް 2009 ގައި "އިންޖިނިއަރިންގ، ޕްރޮކިއުމަންޓް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ކޮންޓްރެކްޓް އެގްރީމަންޓް" ގައި ސޮއިކުރެވުނުއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ މަސައްކަތުގެ ޚަރަދަށް އެގްރީމަންޓް އަދި ދުވަސްފަހުވުމުގެ ގޮތުގައި އާމްދަނީ ދަތުރު ފަތުރުގެ ހިދުމަތް ދިނުމަށް ކަމަށާއި އެގޮތުން ކަމަށްވާ ދަތުރު ފަތުރުގެ ޚިދުމަތްތެރިންގެ ސަރަހައްދު އެދިފައިވާ ގޮތަށް މިނިސްޓްރީން ގޮތުގައި ލިބެންޖެހޭ ފައިސާގެ ގޮތުން، ކޮންޓްރެކްޓް ސަރަހައްދު 1 އަދި ގޮތުގައި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތަރައްޤީކުރުމުގެ ޕ. އަދި ރ. އަތޮޅުގެ 25 (ފަންސަވީސް) ޕަސެންޓް މޮބިލައިޒޭޝަން އެޑްވާންސް ދިނުމަށް ކަމަށާއި އެއްބަސްވެ، ޕްރޮޖެކްޓް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ދުވަހަކީ ކޮންމެ ބިލްޑިންގ އެއްވެސް ކޮށް ސްޓޭޖެއްގެ ދަށުން ކުރާ ދިއުމަށް ކަމަށާއި ހަމަގައި ސައިޓާއި އެއްބަސްވުމަށްވާގޮތުގެ ހަމައަށް ދިނުމުގެ އިތުރުން، ކޮންސެޕްޓް ޑިޒައިން ތަރައްޤީކުރުމުގެ 15 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނިންމުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާކަން އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިފައިވާ ޖެނެރަލް ކޮންޑިޝަންސް އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް (އީ.ސީ.ސީ) 4.3.3. ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

24. މިގޮތުން ކޮންޓްރެކްޓް ހުށަހެޅުމުން ދޫން އެއްބަސްވެފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ސަރަހައްދު އިން ވަކިކޮށް ނަގާދޭނެކަމަށް ގޮތުގެ މަތިން މިސްރާބު ކޮންސެޕްޓް ޑިޒައިން ސައިޓްއާއި ހަވާލުކޮށްފައިވާކަމާއި، ތަޢާރުފްކުރި ދިނުމުން ދިރާސާކުރަމުން ހަވާލުވެވުނުއިރު ކަނޑައެޅުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ، ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް އެންވަޔަރަމަންޓްގެ ނަންބަރު 138/PRIV/2010/1412 (30 ޖޫން 2010) ސިޓީން އަދި ފާސްކޮށް އަންގާފައިވެއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމާ ރ. އަދި ޕ. އަތޮޅުގައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓު އިމާރާތްތަކުގެ ކޮންސެޕްޓް

ސަރވިސްއަށް ދޫކުރަންޖެހޭ ބިންތައް ތ.ވިލުފުށި ހިމަނައި އެހެން ރަށްރަށުން ބިންތައް ހަވާލުކުރެވިފައިވާކަން މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓްގެ ނަންބަރު 101-AF/PRIV/2014/4282 (29 އޮކްޓޫބަރު 2014) ސިޓީން މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ [illegible] އަދި [illegible] އަންގާފައިވާކަން އެނގެންއޮތެވެ. މި 24 (ސައުވީސް) ބިމުގެ ރަޖިސްޓްރީގެ ކޮޕީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއާއި ހަވާލުކުރެވިފައިވާކަން ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮތެވެ.

25. ބުނެވިދިޔަ 24 (ސައުވީސް) ބިން ހަވާލުކުރެވިފައިވަނީ ދެފަރާތްދެމެދު ވެފައިވާ "އިންޓަގްރޭޓެޑް ޕަބްލިކް ޓްރާންސްޕޯޓޭޝަން ނެޓްވާރކް އެގްރީމަންޓް" ގެ ދަށުންކަމާއި، އެހެންކަމުން މިބިންތައް ހަވާލުކުރެވިފައިވަނީ މިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002(ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/23 ގަޟިއްޔާގެ 09 ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން [illegible] ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުންކަމާއި، ޙިމާޔަތުގައި ބިން ހަވާލުކުރުމަށް ވަކި އެއްބަސްވުމެއް އޮންނަން ނުޖެހޭކަމުގައި [illegible] ފާހަގަކުރައްވާފައެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބިން ހަވާލުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަކޮށްފައިވާކަން މިމައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުންތަކާއި، މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

26. އިސްތިއުނާފު ބިނާކޮށްފައިވާ ދެވަނަ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފު [illegible] ގަޟިއްޔާ[9] ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ގާނޫނުގެ[10] 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރު [illegible] އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1124/Cv-C/2014 ގަޟިއްޔާއަށް [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ

---

[9] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގަޟިއްޔާ

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010

ފަރާތުން ބުނެފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި[11] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1124/Cv-C/2014 ގެ ޤަޟިއްޔާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަން ފެނެއެވެ.[12]

ވީމާ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމުން ހ.އާސިޔާނާ / ޢަލީ މޫސާގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރަމުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންނަކަށް ނުފެނެއެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން ބަޔާންކުރެވުނު ގޮތަށް ހުރުމާއެކު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި ހ.އާސިޔާނާ / ޢަލީ މޫސާގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށްފިމެވެ.

---

[11] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގެ ޤަޟިއްޔާ

[12] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2301/Cv-C/2015 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ހިނގުން ކޯޓުގެ ދުވަހުގެ ރިޕޯޓުގެ 15 ވަނަ ސަފުހާ